

De Denkroute: verbind filosoferen aan schoolvakken

Bas Rennings
b.rennings@lorentzlyceum.nl

Een onderzoek naar de vorm waarin filosofie, anders dan via het bestaande HAVO/VWO filosofie vak/curriculum, een bijdrage kan leveren aan de taak van een school om leerlingen voor te bereiden op hun plek in de maatschappij/wereld.

Moderne problemen hebben niet één oplossing

- Maatschappelijke vraagstukken:
- Wetenschappelijke ontwikkelingen
 - Lokale en Globale crises
 - (Snelheid) Technologische ontwikkelingen
 - Staat van de democratie

- Deze moderne problemen vragen van ons o.a.:
- Een kritische houding
 - Perspectivistische lenigheid
 - Het vermogen om samen te denken

Filosoferen is **kritisch nadenken** over wat wij doen en over wat wij denken. Filosofie is **vragen stellen**. Is wat wij doen wel goed? Is wat wij denken wel waar? Bij filosofie **onderzoek je je eigen opvattingen** en die van anderen. Je leert een open, onderzoekende houding aan te nemen. Zo leer je je verhouden tot jezelf, anderen en de wereld.

De denkpraktijk vs geschiedenis van de filosofie

Het vak filosofie, een keuzevak in de vrije keuzeruimte voor HAVO en VWO

Vaardigheden

- Kritisch redeneren: argumentatieleer, geldigheid, waarheid, redeneervormen
- Kritisch oordelen en handelen: perspectivistische lenigheid, samen denken
- Zelfreflectie: reflecteren op kennis, eigen kennis, denken en handelen

Geschiedenis van de filosofie

Verplichte kennis domeinen wijsgerige antropologie, ethiek, kennisleer, wetenschapsfilosofie, sociale filosofie.

Denkpraktijk met creërende waarde

Je gaat de dialoog aan met jezelf, anderen en met de ideeën uit de rijke filosofische traditie.

Een goudmijn van ideeën!

"Ik wil filosofie als vak, maar het past niet in mijn profiel"

Effectief filosoferen

Vaardigheden

- ✓ Ruimte scheppen om te denken
- ✓ Houd het gesprek filosofisch
- ✓ Parel model: redeneren, analyseren, toetsen, kritiek maken, reflecteren
- ✓ Luisteren, vragen, positioneren, concretiseren/abstraheren

Kennis

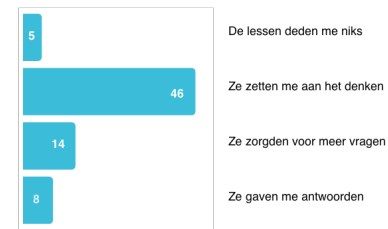
- ✓ Inhoudelijke kennis van de filosofische domeinen: e.g. ethiek, antropologie, kenleer, sociale filosofie
- ✓ De goudmijn van ideeën

Docent Filosofie

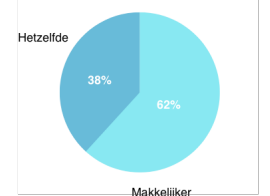
Combi-lessen zetten leerlingen aan het denken

51 leerlingen hebben vragenlijst ingevuld na afloop van de 2 lessen over milieuethiek

Wat was het effect van deze twee lessen?

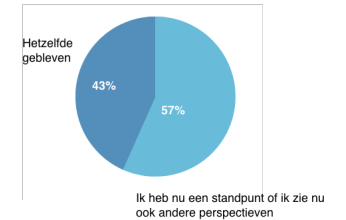
Als je een soortgelijk ethisch dilemma nu voorgelegd zou krijgen, hoe zou je het dan vinden om vragen te formuleren?

"Deze lessen zijn anders dan we gewend zijn. De oefeningen en gesprekken zetten me aan het denken."

VWO6 leerling

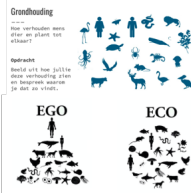
Wat is er met je standpunt gebeurd tijdens deze lessen?

Wat nu als je de "geschiedenis van de filosofie" vervangt door de inhoud van bestaande vakken of maatschappelijke thema's?

Pilot lessen

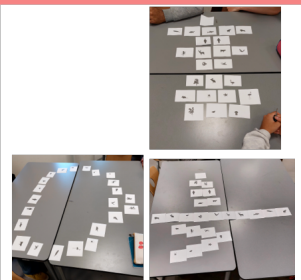
- Maatschappijleer - filosoferen (Havo 4) p.o. eilandopdracht
- Natuurkunde - filosoferen (VWO 5) 2 lessen wetenschapsfilosofie
- Biologie - filosoferen (VWO 5) - 2 lessen milieuethiek

Voorbeeld: Biologie - filosofie
Dier als Donor - op zoek naar de grondhouding
2 lessen binnen het thema mens en milieu (VWO 5)

Lesplan

- "Spelregels" uitleggen
- Video over dier als donor (NEMO Kennislink)
- Rondvraag naar een eerste reactie (morele intuïtie)
- Formuleer nu een aantal vragen
- Vragen inventariseren
- Filosofisch gesprek n.a.v. vragen
- Maak een filmpje van 1 minuut waarmee je leeftijdsgenoten aan het denken zet over dit onderwerp
- Grondhouding: "legpuzzel" waarin je verhouding mens-dier-plant uitbeeldt
- Gesprek over grondhouding

Ook als een leerling na de middelbare school niets gaat doen met biologie blijft het een leven lang waardevol om vanuit verschillende perspectieven naar maatschappelijke dilemma's te kijken.

Robert van de Lugt
Docent Biologie

Denkroute

- ✓ Mediawijsheid
- ✓ Ecowijsheid
- ✓ Burgerschap
- ✓ Morele oordeelsvorming
- ✓ Persoonsvorming/subjectificatie
- ✓ Wetenschap / Kennis

Wat kan filosoferen toevoegen aan jouw vak?

Nog te onderzoeken

Hoe is dit praktisch haalbaar?

- Welke ruimte bieden de verplichte eindermen per sectie/vak om hier tijd voor vrij te maken?
- Is het mogelijk om via losse modules een samenhangende "denkroute" te maken, dat over de verschillende vakken heen gaat?
- Is dit roostertechnisch mogelijk?

